

Montserrat Riu: «L'experiència de tocar fang em va agradar molt. M'hi vaig retrobar a les classes d'Angelina Prat i des d'aleshores no he parat mai més de fer ceràmica»

Montserrat Riu Rebolleda és ceramista. Sòcia des del primer dia de l'Associació de Ceramistes de Catalunya, amb seu a Barcelona, va estudiar a l'Escola d'Art de Vic durant tres anys i dos més a l'Escola d'Art de Manresa, on va tenir com a professor el monjo Paulí, «el meu gran mestre ceramista». Durant una dècada va ser membre de la junta del Cercle Artístic de Manresa. Té un taller de ceràmica a Manresa i un forn d'experimentació a Castellfollit del Boix. Ha participat en unes vint-i-cinc exposicions individuals i en una cinquantena de col·lectives.

Foto: Francesc Rubí

? Havies freqüentat Cineclub Manresa?

? Sí, des de molt joveneta i acompanyada del meu tiet Joan Rebolleda, que n'era tresorer. Vaig veure totes les pel·lícules clàssiques del cinema i recordo molt bé els fòrums que es feien, tant a la Sala Lloïola, com quan després se'n va dir Sala Ciutat. Al final de les sessions dels dissabtes al vespre es debatia sobre la pel·lícula visionada.

Ceràmica

? Com entres en contacte amb el món de la ceràmica?

? Quan estudiava a les monges, només gaudia de les classes de dibuix i un dia, un sol dia, la germana Dolors Fort, ens va dir: 'Avui tocareu fang'. Ens va preparar unes pastilles i efectivament vam treballar el fang. A la carretera de Vic hi havia una fàbrica de rajoles molt antiga i, quan vam tenir feta la peça de fang, la monja es va encarregar de portar-la a coure en aquesta fàbrica. Un cop cuita, a la classe de dibuix, la vam pintar. Aquesta experiència em va agradar molt.

Però mai més ja no vam tornar a fer fang. M'hi vaig retrobar quan vaig anar a classes amb l'Angelina Prat i des d'aleshores no he parat mai més de fer ceràmica.

? Com era el taller de policromia del carrer del Sol?

? Era un taller per aprendre un ofici. Em van ensenyar a daurar i fer retaules amb sistemes moderns. Penso que alguns els venien al monestir de Montserrat. Bona part eren imatges de sants que a mi em feien pensar en l'església ortodoxa. Vaig aprendre unes tècniques determinades. Recordo haver fet unes lletres de guix amb relleu que servien d'acompanyament de l'obra, que deien coses com *Benvinguts* o *Deu-vos-guard*, que els clients que ho compraven després s'ho penjaven a casa.

? Quina va ser la teva experiència a l'Escola d'Art de Vic?

? Hi vaig estar tres anys en total, hi vaig fer els dos cursos comuns i vaig triar l'especialitat de ceràmica. Van ser uns anys d'aprenentatge, tant pel que fa a les arts aplicades com sobretot a l'especialitat. Vaig continuar els estudis a l'Escola d'Arts i Oficis de Manresa i durant dos anys em vaig examinar a Vic.

Paulí

? Quan vas conèixer el monjo i ceramista Paulí i quina impressió et va causar?

? Ja l'havia anat a visitar a Codalet, al Conflent, on tenia el taller i exercia de ceramista, quan va deixar de ser monjo. Abans havia estat molts anys com a monjo del monestir de Cuixà i també n'havia estat a Montserrat. Després el vaig tenir de professor a l'Escola d'Arts de Manresa. Va ser un autèntic mestre i hi vaig aprendre més que amb ningú. Més tard, va muntar el darrer taller a Sant Martí de Torroella, al mas Rojós.

La part tècnica no m'agrada ressaltar-la gaire perquè el més important és el resultat final de la peça construïda

? Amb ell vas perfeccionar la tècnica?

? Pel que fa a aquesta qüestió, la part tècnica no m'agrada ressaltar-la gaire perquè el més important és el resultat final de la peça construïda. Hi ha d'haver una tècnica, amb l'ús dels esmalts o no, però la peça acabarà dins del forn una altra vegada, perquè normalment es couen dues vegades. És clar que s'han de conèixer les temperatures i les pastilles i les fórmules, però es tracta d'un treball llarg i pesat de fer, on es necessita experiència i paciència.

? Insisteixo, què t'aporta concretament en Paulí?

? La seva manera de posar color a les peces o d'apreciar la terra per sí mateixa, perquè les meves peces escultòriques moltes vegades no són esmaltades. Apreciar i respectar la matèria és fonamental. Penso que les peces sovint ja ens diuen el que hem de fer. Una altra de les aportacions del Paulí és la manera de coure. Ell sempre ho feia amb forn de gas i amb reducció, mentre que els forns elèctrics no poden fer reducció i només són per a uns esmalts molt determinats i mecanitzats. Quan començo la cuita en el meu forn, cada hora he d'estar-hi a sobre perquè he de mirar la pressió, decidir la reducció... També em va ensenyar a fer servir les engalbes, com terres o colorants fetes amb òxids. Quan es cou no queda lluent, sinó mate, amb

una mica de color.

? Quina és la importància de l'argila en la ceràmica?

? És el tot, perquè és la matèria que es fa servir per fer la ceràmica. Els primitius artistes van començar a treballar amb l'argila. Ara en podem dir pedres refractàries, gresos o porcellanes, que també són matèries argiloses, però amb propietats específiques respecte de les temperatures. Així, l'argila vermella s'ha de coure a baixa temperatura, mentre que les noves modalitats han de ser a alta temperatura.

? Fas peces per encàrrec?

? De vegades, si. Tinc alguns clients habituals i quatre exalumnes, ara convertits en un grup d'amics, amb qui comparteixo el taller de ceràmica, des de fa anys. He fet el mural de ceràmica de grans dimensions del carrer de Sant Salvador, per encàrrec de la regidora de Cultura, Anna Crespo, l'any que Manresa va ser la capital de la Cultura. Participo també anualment de les activitats de la Fira de Santa Llúcia i a la Fira Eixarcolant, que es farà a Igualada, a partir del proper 17 de setembre. He tingut la sort que el meu home m'ha entès i per això he pogut fer una mica el que he volgut. En aquest sentit, ha estat la meravella de la meva vida. La ceràmica m'ha alimentat l'esperit i fent-la soc feliç.

Foto: Francesc Rubí

Exposicions

? Quina valoració fas de les teves exposicions?

? N'he arribat a fer moltes, sobretot de col·lectives. Vaig començar l'any 1987 al Centre Permanent d'Artesania de la Generalitat, amb l'Associació de Ceramistes de Catalunya, que vaig repetir els anys 1989, 1992 i 1994 fins a l'actualitat. Pel que fa a les individuals vaig començar el 1991 a La Llar, a la Massana, d'Andorra fins al 2018 en què vaig fer el mural del carrer de Sant Salvador. Cal remarcar que del 2003 al 2005, amb una de les filles, vam col·laborar en l'execució d'un gran retaule que Paulí va fer a San Antonio, a Texas. Quan el van muntar recordo que hi vam anar amb el meu home.

? Quina és la teva feina a l'Associació de Ceramistes de Catalunya?

? Hi soc des del primer dia que va néixer, l'any 1986. Recordo que vaig anar amb el Paulí a l'acte d'inauguració que es va fer al Palau Nacional de Montjuïc. Editen la revista *Terrart*, publicació semestral posicionada com un dels referents nacionals de la ceràmica contemporània, que és prou interessant. Ara en soc sòcia, pago una quota i ofereixen alguns petits serveis. Aquests dies els baixaré unes peces petites per exposar al local situat al carrer del doctor Dou de Barcelona. L'associació m'ha servit per poder exposar a França, concretament el 2003 a Girocens, a la Maison de la Céramique Contemporaine, i el 2013 a Llemotges, en el marc de l'experiència lluminosa del Museu Adrien Dubouché. Està bé com a centre que organitza reunions, planifiquen exposicions de ceràmica de manera continuada, però l'entitat no està preparada per resoldre ni tan sols els diversos problemes burocràtics que van sorgint amb el temps. Cal dir que no té la mateixa importància que a França, on les associacions d'*ateliers* d'art promocionen veritablement els artistes i defensen la unitat de les peces, per demostrar que la ceràmica no és un art menor. Aposten clarament per una ceràmica contemporània que sigui coneguda, amb grans galeries.

? Quants ceramistes sou actualment al Bages?

? Que jo sàpiga, a Manresa no passem de tres. Al Cercle Artístic hi ha una noia, Rosa Barbé, que fa ceràmica. De Sant Fruitós conec la Maria Gelabert; a Artés la Maria Picanyol. Hi ha una altra noia jove que he vist en alguna exposició, i para de comptar. És veritat que hi ha alumnes de ceràmica a l'Escola d'Art de Manresa.

? La ceràmica s'ha fet servir històricament per a moltes activitats?

? És coneguda arreu només com a base dels *plats i olles*, però no tant, lamentablement, per objectes importants com els amulets.

? Ara que s'estan fent obres al sector de Galceran Andreu apareixen sovint peces de ceràmica blava i de Barcelona dels segles medievals. Què creus que s'hauria de fer amb aquests objectes?

? Haurien de conservar-les al Museu de la ciutat, com ja han fet amb d'altres peces de ceràmica blava trobades en voltes d'algunes esglésies.

? Què opines de la informatització i digitalització en el camp de la ceràmica?

? No hi estic massa ficada. En aquest sentit, reconec que el meu marit em pressiona perquè tingui les fórmules informatitzades, però la veritat és que no em preocupa gaire. Soc d'aquelles persones que el mòbil me'l puc descuidar tres dies i no el trobo a faltar. Conservo un arxiu de fotos

de les peces que he anat construint al llarg de la vida dins l'ordinador, però no tinc cap afany per estar al dia de les noves tecnologies. Reconec que ajuden, però no dispo de tot el temps del món i estic prou absorbida, perquè entre d'altres sempre he portat les coses de la casa i he de prioritzar.

Foto: Francesc Rubí

Butanera

? Què significa que ets butanera?

? Que els meus forns, encara avui, van amb les bombones de propà, de les quals soc una fan. Amb l'edat és cert que cada cop em pesen més, però encara tinc temps de fer treballar un segon forn per a les cuites de rakú a Castellfollit del Boix.

? Què són les cuites de rakú?

? Són cuites diferents, on s'escalfen les peces, amb l'esmalt dins del forn. Després es treuen vermelles de foc i es posen dins d'unes fulles que també s'encenen. Es tapa tot. I fa una reducció de manera instantània. S'hi deixen un moment abans de treure-les i ficar-les dintre l'aigua, de manera que ja obtenim la peça feta, a diferència d'una cuita normal d'alta temperatura que requereix dos dies perquè es refredi. El rakú és una tècnica japonesa instantània i mil·lenària perfeccionada per l'americà Paul Soldner.

? D'alguna manera suposa una revolució dins del món de la ceràmica?

? El que està clar és que l'any 1960 Paul Soldner innova la tècnica del rakú a Occident. Per fer-ho es basa en el llibre de Leach, *A potter's book*, per construir un forn de rakú portàtil, que el porta a desenvolupar el concepte d'accident feliç, que popularitza el rakú com una tècnica molt lliure, sense restriccions.

? Són tècniques que estan en evolució?

? Si. N'hi ha diverses, que s'han posat de moda com a forma d'experimentació o per celebrar una festa. Aquests darrers anys, quan arribem a final de curs, fem una cuita diferent amb fum, que es diu *pit fairy*. Es posen les peces dins d'un bidó embolicades, s'hi tiren sulfats, després s'encenen els encenalls que hi ha dintre, fins que sorgeixen peces molt rústiques, brunyides i primitives. Com que són peces buides de dintre, no pesen gairebé gens.

Cercle Artístic de Manresa

? Quina ha estat la teva activitat a la junta del Cercle Artístic de Manresa?

? Hi vaig ser durant deu anys i vaig fer-hi pràcticament de tot. Era la noia dels encàrrecs aleshores que el meu home, Carles Esclusa, es va jubilar i després va sortir escollit president de l'entitat. El fet va coincidir amb el canvi de local, ja que vam passar de la popular plaça dels Frares, oficialment Valldaura, al número 1 del carrer de les Barreres -inicialment entràvem a l'edifici per la plaça Gispert o Calsina. Entre les activitats que es van impulsar recordo els curssets de models, les classes de tècniques de gravats a les quals vaig assistir, perquè també m'agrada molt, tot i que la ceràmica m'absorbeix tant que no em queda temps per dedicar-m'hi.

El perfil

Foto: Francesc Rubí

Montserrat Riu Rebolleda neix a Manresa el 12 de febrer de 1950, de pares manresans, Lluís i Maria. Ell va fer de transportista, seguint la professió de l'avi, que era el carreter de la carretera de Cardona, fins que va passar a tenir un camió i treballava sobretot per a les farineres. Dos dels seus germans, Ricard i Lluís M., van continuar treballant de transportistes. Ella i la germana Rosa M. no. La seva mare es va dedicar a les feines de casa. Van viure al número 59 del carrer del Bruc, cantonada amb la carretera de Cardona, just a sota dels Pinsos Rosell, d'on van passar el 1958 al carrer Torras i Bages. El seu tiet, Joan Rebolleda, va ser durant molts anys tresorer a diverses juntes de Cineclub Manresa i «en ser solter vivia a casa nostra. Havia treballat de comptable als Ferrocarrils Catalans i després al Perramon i Badia de les cintes, a la carretera de Vic».

Va començar a estudiar Batxillerat a les Dominiques i quan es van traslladar de pis va passar a Casa Caritat, on va cursar Comerç. A l'escola només gaudia amb les classes de dibuix. Amb setze anys va entrar a treballar al despatx de Juanola Photomaton del carrer Guimerà. Durant un temps, va estar al carrer Carrió, «però no m'agradava aquella feina». Així que va passar a un taller de policromia i empresa de retaules del carrer del Sol, que portaven Joan Parcerisas -que després va ser el responsable de Tot Art- i el germà del fotògraf David, de la carretera de Vic. Hi va fer feines manuals fins al 1972 en què es va casar amb Carles Esclusa, encarregat del taller mecànic de la Pirelli, amb qui van tenir dues filles: Emma i Marta. L'Emma és massatgista i viu a Igualada, mentre que la Marta treballa esquilant ovelles -«feltrant, com en diuen allà»- a Castellfollit del Boix, on viu amb un metge anestesista, la família del qual hi té ramat. Arran de tenir la segona filla, s'interessa per l'estudi de la ceràmica i es presenta al local del carrer del Bruc, d'Angelina Prat, mare de Joan Cornet, exalcalde de Manresa. Tenia un grupet de nens el dissabte al matí i l'ajudava. Quan va plegar, al cap de vuit anys, va muntar un taller propi al Remei de Dalt i encara hi és.

El 1983 es va matricular a l'Escola d'Art de Vic, on s'estarà tres anys, conjuntament amb Maria

Gelabert, una ceramista de Sant Fruitós, i el seu marit Carles Esclusa, que hi farà escultura. Tot seguit coneix el monjo Paulí a l'Escola d'Arts i Oficis de Manresa, que li farà de professor durant dos anys, fins al 1988. Havia fet classes a les escoles fora de l'horari escolar, a través de les associacions de Pares d'Alumnes. Participa en les parades de ceràmica de la Fira de Santa Llúcia de Manresa. Ha obtingut alguns premis com el primer premi en la Fira d'Artistes i Artesans de Manresa els anys 1991 i 1994. Entre 1991 i 2018 ha fet 25 exposicions individuals. Va començar a La Llar de la Massana d'Andorra, Principat on va tornar el 1998 al Centre Cultural i de Congressos Lauredià. Durant la dècada dels noranta va exposar dues vegades a la Fundació La Caixa d'Igualada (1992 i 1997) i una a la Fundació La Caixa de Manresa (1992). El 1995 exposava a la Sala d'Art Xipell i el 1997 a la Giacometti, també de Manresa. També ha exposat en diverses ciutats catalanes: Pals (1994), Terrassa (1996), Castellfollit del Boix (1998 i 1999), Sitges, al Cafè-bar Casablanca, també el 1998 i 1999, a Valls el 1998 i a Sant Cugat del Vallès el 1999. El segle XXI el va començar exposant a la sala d'art Xipell el 2001 i el 2010, i el 2014 va estar al Cercle Artístic de Manresa i el 2006 a la botiga d'emmarcats de Soterias Cruells del carrer Sant Andreu. També el 2006 va exposar a l'Associació de Ceramistes de Catalunya a Barcelona, ciutat on havia estat dos anys abans, a la Sala Sargadelos. El 2008 va exposar a la Capella de Sant Bartomeu de Navarcles, el 2015 a la Sala Camil·la Pérez del Vendrell i el 2018 va acabar el gran mural del carrer de Sant Salvador a Manresa.

Ha participat també en una cinquantena d'exposicions col·lectives des del 1987 fins al 2018. És remarcable la seva presència en l'Exposició d'Artistes Manresans de la Casa Lluvià dels anys 1993 a 1996. El 1993 va tenir obra seleccionada a la Biennal Internacional de Ceràmica de Vic. El 1994 participa en la itinerant Tarragona, Tortosa i Reus, el 1995 en la mostra d'artistes de Monistrol de Montserrat. Exposa Deesses als museus de Manresa, Gavà i Arqueològic de Tarragona el 1996. El 1997 exposa a la Sagrera de Sant Fruitós. Els anys 1998-99 al Centre Cívic Selves i Carner de Manresa i el 1999 l'acaba a EscombrArt II. L'any 2000 exposa a la Casa Elizalde de Barcelona. El 2001 pels drets humans a Badalona i Molins de Rei. Amb l'Associació de Ceramistes de Catalunya participa en col·lectives de Barcelona (2001-2002), Girocens a França el 2003, el 2004 a la Col·lectiva Nadal, el 2006 al Poble Espanyol de Barcelona, el 2008 a Cerco, Saragossa. El 2002 exposa a les sales manresanes de Sant Domènec i en el Centenari de l'Escola d'Art de Manresa. El 2003 cal remarcar la de la casa Lluvià, Rua d'Art i Cercle Artístic de Manresa. Del 2003 al 2005 col·labora amb Paulí en la realització del gran retaule de Texas. El 2007 va exposar a la galeria El Portal, de Sant Andreu de la Barca i també a la col·lectiva *Dones del món*, al Centre Robert Brilles d'Esplugues de Llobregat. El 2008, a U-Amigant. El 2013 a l'experiència lumínica de Llemotges, així com a Vi_suals, Mont Sant Benet o al Museu de la Tècnica de Manresa. Darrerament, el 2018 a la sala Portal del Pardo i als *15 anys de ceràmica* a la galeria de Camil·la Pérez del Vendrell.